

ВИКЛИКИ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ПЕДАГОГІКИ У БАГАТОКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ева Жмієвська
Краків

У статті розкриваються питання викликів для початкової педагогіки, які є у сучасному багатокультурному суспільстві. Адже сьогодні, постійні зміни, що відбуваються під час роздумів над завданнями освіти, перш за все, дошкільної та початкової, а також свідомість нашого функціонування у суспільствах, які являються багатокультурною мозаїкою, містить в собі необхідність рефлексії над фундаментальними для освіти поняттями, якими є тотожність, культурна і регіональна тотожність, а також етнічність. Теоретичному аналізу цих понять з перспективи соціології, антропології, психології, культури і освіти, присвячений даний текст.

Ключові слова: тотожність, культурна тотожність, регіональна тотожність, етнічність.

Фундаментальним для педагогічних роздумів сьогодні вважаємо розуміння поняття «тотожність». Воно, як пише Jerzy Nikitorowicz [Георгій Нікіторовіч] [7, 15], пов'язана з однієї сторони з самосприйняттям особи, з іншої – із сприйняттям іншого, також з ідентифікацією з визначеною групою й з приписуванням до групи за допомогою інших. Melosik і Szkudlarek [Мелосік і Шкудларек] [6, 58] уточнюючи додають: «моя актуальна тотожність є результатом сплетення нескінченної кількості обставин, подій, зустрічей з людьми, цитат і книжок, виїздів до різних країн і «критичних інцидентів», які переривали дотеперішній ритм мого існування». Отже, тотожність, на їх думку, – це суспільна конструкція, залежна від часу і місця. Здаватися б могло, що це є «діюча» категорія, що піддається перетворенням і змінам. Безсумнівно, в певній мірі так є, проте ми мусимо прийняти тезу про неліквідованість, недоторканість елементів тотожності, які будують картину нашого Я однаково як авто-, так і гетеро-спостереження. Звідси залишається тільки крок до прийняття пропонованої Nikitorowicza [Нікіторовичем] [7, 16-17] триконструкції тотожності: приписаної тотожності, успадкованої, яка пов'язується з визначеним фамільно-зовнішнім контекстом; тотожності, що набувалася, формувалася (змінної і динамічної) в результаті соціалізації і членства у визначених групах, а також тотожності свідомо обраної (та, що відчувається) в ефекті посередництва між натуральним спадкуванням культури і її суспільним придбанням. Закінчуючи роздуми на тему тотожності, ми мусимо зупинитися на понятті культурної тотожності. Воно «настільки істотне, що дозволяє краще зрозуміти оцінювання, що роблять сучасні поляки, в сфері виборів різного змісту культури. Останні двадцять років показують, як розрізняється спосіб користування культурним капіталом залежно від того, який вимір тотожності істотніший: чи цей традиційний, місцево укорінений, «проникаючий», чи той більш відкритий, космополітичний, виникаючий із спроби ідентифікації зі «спільнотою уяви», побудованою понад місцевими і національними границями. При цьому культурний капітал ми трактуємо як знання і компетенції, які дозволяють звертатися до цінності символічної культури. Він може проявлятися в різних постатях: по-перше, в інституціоналізованій формі, у вигляді дипломів і інших документів, котрі підтверджують наявну освіту; по-друге, в уособленій формі, що виражається знайомством конвенції і культурних форм (а також за допомогою естетичного смаку), знанням мови, зразків ввічливості і інших неформальних культурних (головним чином в рамках соціалізації, що відбуваються в сім'ї) компетенцій; по-третє, у матеріалізованій формі, у вигляді володіння даною особою конкретними об'єктами з культурною вартістю» [1].

Так про культурну тотожність говорив Wojciech Burszta [Войцех Буршта] на Конгресі Польської Культури в 2009 році. Прочитуємо його думку, щоб показати важливий простір «уособленої форми», який, нами розширено також соціалізацією, що відбувається в дошкільному закладі і школі. Зокрема, Nikitorowicza [Нікіторовіча] [7, 24-25] культурну тотожність розуміє як «...понадплементну свідомість, ідентифікацію із спільним культурним благом визначеної суспільної групи, з якою ми пов'язані історією,

переживаннями, спільною долею, мовою, релігією, звичаями, визначеними традиціями, стилем життя і т. п., і вирізняє наступні її типи:

- ідентифікація з двома і більше культурами (бікультуральність, людина прикордонної зони);

- ідентифікація з домінуючою культурою (асиміляція, байдужа або негативна тотожність до вітчизняної соціалізації, протиставлення основним цінностям і спадку предків);

- ідентифікація з власною групою меншостей (відокремлення, етноцентризм, пошук і розуміння себе і своєї культури – це не пов'язуємо це з націоналізмом, який не інтегрує групи, а спустошливо діє);

- відсутність ідентифікації з будь-якою групою, репрезентуючою визначену культуру (маргіналізація, людина маргінесу)».

З класифікацією Nikitorowicza [Нікіторовіча] дуже співзвучна думка Cezarego Obrachta-Prondzyńskiego [Цезаря Обрахта-Прондзинського], який, що правда зосереджується на питанні тотожності Поморського регіону, проте, однак, його ідеї можна поширити на загальне розуміння і інтерпретацію формування регіональної тотожності, в процесі якої він вирізняє три можливі моделі:

- асиміляція – в якій доцільно одиниця прямуватиме до знищення особливостей (місцевих, етнічних, регіональних, національних), заради вписування до стереотипно зрозумілої національної спільноти;

- відокремлення – в якій кожна з груп, переживаючих ренесанс своєї ідентичності, будуватиме міжгрупові границі в побоюванні перед знищенням, розмиттям, втратою своєї особливості; асиміляція;

- багатокультурність (Obracht-Prondzyński [Обрахт-Прондзинський] називає цю модель «поморською», але, згідно з прийнятою мною інтерпретацією, можна її застосовувати також щодо інших етнічних груп, звідси вважаємо можливим оминати цей прикметник) – який в різнобічному диференціюванні спільноти, бачитиме позитивний чинник, місцеве багатство, специфічний, рекламний і інтеграційний запас пророзвитку, в якому різноманітні види культурних тотожності зможуть утримуватися і розвиватись без жодних політичних, юридичних чи суспільних і економічних бар'єрів.

Наслідком таких моделей процесів формування регіональної тотожності будуть, відповідно, три зразки особистості:

- монокультурний уніформіст, для якого домінуючою буде всенародна тотожність, котрий виборчо трактуватиме регіональні відмінності, як свого роду елементи орнамент чи декору, фольклорну розвагу;

- ексклюзивний катойконім [etnik], котрий робить акцент на відмінності, сконцентрований на оберіганні культурних запасів власної групи (мову, релігію, звичаї і т. п.), використовуючий установи, що займаються відмеженням від інших спільнот;

- інтегрований плюраліст, котрий є культурним гібридом, з'єднує в собі у безконфліктний спосіб різні культурні (генеалогічні, історичні, соціальні, релігійні, етнічні) теми, що дозволяє йому не забувати про свої особливі корені, і навпаки бачити в них достоїнство, щось цікаве, привабливе, таке, що дає додаткові козири в громадському житті (на ринку праці чи в особистих відносинах) [9, 38-39].

Ми поділяємо думку висловлену [Wojciechem Morszczyńskim] Войцехом Моршчинським [7, 33], що «...культурна тотожність є одиничною тотожністю, тим, що унікальне є виключно співставлення, порядок чи структура, бо складові елементи належать до спільноти...культурна тотожність не тільки вказує на «Ми», до якого одиниця належить, але також визначає, в який спосіб, за допомогою яких складових «Я» зараховує себе до «Ми».

Варто також нагадати психологічну інтерпретацію культурної тотожності, згідно з якою цей термін «...відноситься до психічної приналежності одиниці до визначеної культури. Культура є суспільним поняттям на рівні макро, яке визначає ознаки і атрибути, які ми поділяємо з іншими. Однак культура впливає також на істоту нашого індивідуального буття. Оскільки надає вигляд і колір нашому досвіду, збереженням, положенням і почуттям, відіграє істотну роль у формуванні нашого поняття Я і тотожності. Свідомість того, що наше основне поняття Я може виразно відрізнитися від поняття Я домінуючого в іншій культурі, допоможе нам зрозуміти, чому почуття, думки і збереження членів інших культурних груп так відрізняються від наших» [5, 388, 390].

Дискутуючи над поняття культурної тотожності, Мар'ян Голка [Marian Golka] [3, 13-14] ставить питання про те, чи в житті (отже і в тотожності) людини може доходити до проявів чогось, що не має культурного статусу. Він вказує на факт, що основною умовою функціонування в громадському житті є знання про культурні символи. У цьому контексті він формулює тезу, що важко було б відокремити в тотожності ознаки однозначно культурні і ознаки, тільки суспільні або тільки одиничні. Він також схиляється до роздумів про тотожність як про суспільно-культурну конструкцію. «Отже, ми мусимо, мабуть, говорити про суспільно-культурну тотожність. Суспільно-культурна тотожність – це уявлення про походження групи і її історію, індивідуальне ставлення до власної групи, її системи цінностей, а також про її елементи культурної символіки» [3, 14]. Продовжуючи свої роздуми, я також звертаю увагу, що внаслідок географічних, історичних, суспільних впливів, важко однозначно говорити про монокультурну тотожність людини.

У роздумах над різними аспектами поняття «тотожності» варто зупинитися також на дослідженнях Тадеуша Палечного [Tadeusza Palecznego] [10, 20-36]. Називаючи процеси, які формують характер складних багатокультурних суспільств, він говорить, між іншим, про явище одночасної присутності подвійної, етнічно-національної, симетричної тотожності, яка, на його думку, виступає, наприклад, в місцевих регіональних скупченнях Сілезії, Спіша чи Орави [10, 23]. Називаючи, у свою чергу, виміри розвитку багатокультурності, він говорить – окрім культурної стратегії і диференціювання простору і складових культурних спільнот – про культурну регіоналізацію, про яку пише, між іншим, «...явища культурної регіоналізації виникають з довготривалої історичної традиції, з інших доріг формування етнічного, расового, релігійного складу населення в окремих територіальних групах і сегментах суспільної структури. Культурна регіоналізація ділить Європу не тільки на національні держави, але також на приватні «вітчизни» на басків, фламандів, ретероманів, лемків, романів чи кашубів. Явища регіоналізації є універсальним і загальним явищем в процесах будування плюралістичних суспільств. Знаменною є роль, наприклад, Сілезії чи Алзакії, як міжкультурних, в тому числі міжнародних, міжрелігійних і міжетнічних просторів інтеграції людей, котрі мають різні види етнічної, національної і наднаціональної тотожності у будуванні нової європейської тотожності» [10, 27].

Важко також оминати, розглядаючи питання культурної і регіональної тотожності, думку професора Марка Шчепанського [Marka Szczepańskiego]. Його пропозиція вносить певну ознаку для упорядкування і створює основу для ієрархії у розумінні цих понять. Згідно з ним культурна тотожність – «це одна з різновидів суспільної (групової) тотожності – слід розуміти її як відносно міцну ідентифікацію певної групи людей і окремих її членів з визначеним культурним укладом, створеним комплексом ідей, переконань, поглядів, з конкретними звичаями і традиціями, з даною аксіологічною і нормативною системою. Ця ідентифікація повинна укріплювати внутрішню єдність групи і говорити про її специфіку. Така тотожність виражається в принципі: «Ми такі, які ми є, ми інші, а то, що ми інші, повинно бути приводом до гордості, а не до соромлення» [11]. Натомість «регіональну тотожність ми вважаємо особливим випадком суспільної (групової) і культурної тотожності, ґрунтованої на регіональних традиціях, що відносяться до виразно сформульованої і делімітованої території, її специфічних суспільних ознак, культурних (символічних), господарських чи навіть топографічних, вирізняючих її з числа інших вітчизн. У цьому значенні регіональна тотожність поєднується, принаймні в деяких випадках, з етнічною (етнографічною групою, етнічною групою) тотожністю. Так, наприклад, Горносілезійці або Кашуби» [12, 19].

Шчепанський виділяє також десять перспектив опису регіональної і місцевої тотожності. Ними є:

1) психологічна перспектива – ключовим її елементом є ступінь індивідуальної ідентифікації з регіоном, його спільнотою і регіональною культурою. Ця ідентифікація виражається часто в готовності до альтруїстичних дій на користь регіону і його спільноти чи групи. Про відсутність індивідуалізованої регіональної тотожності або її відторгнення чи заміщення іншими видами ідентифікації свідчить рівень ліквідації відкликань до регіону і його традицій, відсутність знань і самосвідомості в цій сфері, присутність піднесеної ізоляції; універсальна, позарегіональна і надрегіональна тотожність;

2) соціологічна перспектива – головним є тут функціонуючий у груповій свідомості поділ на: «ми» і «вони», відчуття вирізнення, членороздільне або ні, але напевно

відчувається, часто сполітизоване у грі про владу. Регіональна тотожність в соціологічному вимірі проявляється шляхом відкликання до малих вітчизн, об'єднаних між собою на регіональному рівні, що залишаються інколи в символічних або реальних конфліктах, але зв'язні для стороннього спостерігача і зінтегровані в разі зовнішньої загрози;

3) економічна перспектива – набирає особливого значення в умовах ринкової економіки і трансформації устрою. Спільнота господарювання, регіональна економіка, кооперація і міжрегіональна конкуренція в економічному вимірі, в масштабі країни, континенту і світової системи стають важливими елементами перебігу або частіше розкладу елементів регіональної тотожності. Нехтування процесами глобалізації, і то не тільки в господарському вимірі, але також в суспільному, культурному, політичному чи екологічному, може означати спроби будівництва музею регіоналізму і фольклорних форм тотожності, що залишаються без зв'язку з реальними перетвореннями. Особливо важка є тут проблема дренажу мізків, тобто відпливу найцінніших, найкраще освічених і найбільш компетентних спеціалістів;

4) політологічна перспектива – відноситься до відносно постійних політичних переважень, характерних для мешканців регіону і виразимих найбільш повно у виборах всіх рівнів, починаючи від місцевого і завершаючи президентськими виборами і голосуванням за кандидатів до Європейського Парламенту. Тут також йде мова про інституційне оформлення політичних дій, про історичні традиції політичних партій, суспільних рухів і інших учасників чи акторів боротьби за владу. Своєрідна політична культура є характерною ознакою кожного регіону, що спостерігається і фіксується на національній арені, нерідко у вигляді стереотипів, що шкодять;

5) історична перспектива – в цьому випадку креативний для регіональної тотожності виявляється індивідуальний (психологічний) і суспільний (групові переживання) зв'язок з історією регіону, його героями і історичними установами. Під час опису і інтерпретації цього зв'язку необхідним стає – як можна судити – прийняття перспективи «довгого перебігу» (*la longue durée*). Варто у цьому контексті нагадати, що в польських регіонах «довгого перебігу», в Поморську і Кашубіях, у Великій Польщі чи в Сілезії, піднято в черговий раз – особливо під кінець 80 років – дебати щодо істоти «нового регіоналізму», щодо складних етнічних стосунків цих земель і країн, завдань регіональних і місцевих рухів повернення, необхідних процесів господарської і суспільної реструктуризації. Виникли також місцеві організації, «консолідуючі» починання цих рухів і придали їм інституціоналізований вимір (напр. Верхньосілезький Зв'язок, Союз Великополян, Кашубсько-поморське об'єднання);

6) антропологічна і етнографічна перспектива – істотним визначником місцевої і регіональної тотожності стають в цьому випадку: вбрання, традиції, звичаї, свідомість культурного спадку, розуміння значень, символів матеріальної культури, а також її корелятив. Натомість в соціолінгвістичній і мовознавчій перспективі особливим елементом креації регіональної тотожності стають: мова, діалект, говір, а також місцева і регіональна письмова або усна література;

7) географічна перспектива – приписування до території, а точніше кажучи до місця і простору. Займане людиною місце, цей неповторний куточок, свідомо або ні, порівнюється з місцями, приписаними іншим людям, суспільним групам, установам, врешті іншим регіональним спільнотам;

8) урбаністично-архітектонічна перспектива – чинником, конститууючим регіон, є в цьому випадку домінуючі на даному просторі будівельні форми та урбаністичні рішення, з наближеними або навіть ідентичними ознаками, а також планувальними та технічними параметрами. Мова йде, перш за все, про традиційні і народні форми будівництва, тому що нові і найновіші урбаністичні утворення характеризуються або уніформацією в масштабі країни, без виразних регіональних відмінностей (напр. великопанельне будівництво), або також особливою індивідуалізацією, унеможливаюча творення регіональних типів чи навіть місцевих;

9) перспектива світобачення – пов'язана з релігійним і етичним положенням, спільним для даного культурного кола, що проявляється в культивуванні або не визначених релігійних практиках, у визнанні тотожних цінностей, словом, творення певного спільного хребта морального світобачення даної спільноти;

10) екологічна перспектива – об'єднання і самосвідомість параметрів

навколишнього середовища, своєрідний симбіоз і специфічна місцева екосистема. Прив'язування до ідеї екорозвитку, тобто свідомість виправленого розвитку з умовами середовища і його запасами, яке не веде до деградації природи [12, 19-21].

Розглядаючи тему різnorodностей і відмінностей, їх границь і спільних можливостей, легко загубитися в інтерпретації самого поняття етнічний. Легко спокуситися на створення власної теорії етнічності. Не можна перейти до конструювання наративу про етнічні утворення в теорії і педагогічній практиці без аналізу теоретико-методологічних основ, навколо яких можна вибудовувати власне розуміння основних для даного тексту понять. Отже, зазначимо, що за основу нами приймається думка Steva Fentona [Стева Фентона] [2, 12] – «не може існувати теорія етнічності, ані «етнічність» не можна трактувати як теорію. Може скоріше існувати теорія сучасності, сучасного суспільного світу, як матеріального і культурного контексту вираження етнічної тотожності. Таке положення означає заперечення по відношенню до всілякого відокремлення «етнічності», «расизму» чи «національної тотожності» від головної, суспільної і теоретичної течії. Таким чином, приймаючи за підставу роздумів дозвіл на структуру сучасного суспільного світу, маючи свідомість стирання у цьому світі різноманітних соціологічних, психологічних чи педагогічних явищ, також підкреслюємо можливість показати питання формування і давання свідомості (між) культурної тотожності в наративі, за допомогою наративу, з використанням оповідання, як культурного контексту вираження етнічної тотожності.

Фентон, дискутуючи над поняттям «етнічний», звертається до його семантичного джерела, яким є грецький «ethnos». Він цитує «Greek-English Lexicon» Liddella і Scotta [Лідделла Скотта] з 1897 року, в якому записано: «Ethnos – це певне число осіб, що живуть разом, група людей; окремі племена; про тварин, стада птахів; (після Гомера) народ, люд; (пізніше) чужий, варварський люд; не-афінці, не-євреї, язичники, клас людей, каста, плем'я» [2, 26]. Розвиток цивілізації, домінуючий погляд, що зобов'язує, на структуру суспільного світу обумовлювали, отже, розуміння цього поняття. Уважне читання соціологічної (інколи також психологічної і педагогічної) писемності доводить, що «етнос», як підстава роздумів про структуру суспільств, переживав свої зльоти і падіння. Тому в цьому місці варто наголосити, що, на мою думку, без врахування етносу не можна розпочинати яких-небудь суспільних роздумів, особливо, що мене найбільш цікавить, педагогічних. Деяким таке положення може здатися горезвісним, але видається можливим в даному контексті провести рефлексію Kwaśniewskiego [Квашеньєвського] [4, 8], який говорить: «...здається мені, що усунений сьогодні з більшості наукових словників термін «етнос» має далі сенс і більше значення, ніж «люд» чи «народ». Я сам запропонував колись визначення, яке говорило, що «етнос визначає об'єктивні ознаки, більшої, понадплемінної групи людей, головне в їх аспекті відмітних культурних рис, що вважаються зазвичай результатом спільного походження і історичних обумовленостей, а також принаймні первинних зв'язків з впливами середовища визначеної етнічної території» і окреслено ставлення до інших трактувань. І до сьогодні з'являються «новаторські» заяви, що, наприклад, в польському народі ми маємо значні сліди генетичного литовського матеріалу, німецького, російського, єврейського і інших. Але ж «етнос» – це не раса і вважається тільки спільнотою походження! Але я вважаю, що саме в ім'я демократизму ситуація Польщі змушує до прийняття цього критерію саме для того, щоб позбутися (державних) сентиментів і додатково-колоніальних апетитів, навіть у вигляді «повернення», а утримати однак власне, хоч завжди тільки відносно автономне «місце під сонцем» і задовольнити цю потребу збереження, яку не задовільнить ані загальна приналежність до «людства», чи навіть тільки до «європеїзму», ані особлива – до сім'ї».

Наведені і проаналізовані найсуттєвіші аспекти в тлумаченні поняття, що стосуються в розуміння тотожності людини в її етнічному вимірі, становлять один з основних просторів теорії, на ґрунті якого повинна функціонувати сучасна педагогіка, особливо дошкільна і початкова.

Література:

1. Burszta W. J., 2009, Tożsamość kulturowa, [w:] W. J. Burszta, M. Duchowski, B. Fatyga, J. Nowiński, M. Pęczak, E. A. Sekuła, T. Szlendak, A. Hupa, P. Majewski, Raport o stanie i zróżnicowaniach kultury miejskiej, Kongres Kultury Polskiej, www.kongreskultury.pl

2. Fenton S., 2007, *Etniczność*, Warszawa, ss. 251.
3. Golka M., 2012, Czy istnieje wielokulturowość tożsamości?, [w:] D. Czakon, M. Boruta, R. Hołda, R. Kantor (red.), *Kim jestem? Kim jesteśmy? Antropologiczne i socjologiczne konteksty współczesnej tożsamości*, Kraków, s. 7-19.
4. Kwaśniewski K., 2010, *Smutek anegdot. Etniczne dygresje do wspomnień i pomysły refleksji*, Poznań, ss. 380.
5. Matsumoto D., Juang L., 2007, *Psychologia międzykulturowa*, Gdańsk, ss. 664.
6. Melosik Z., Szkudlarek T., 2009, *Kultura, tożsamość i edukacja. Migotanie znaczeń*, Kraków, ss. 133.
7. Morszczyński W., 2008, Metafizyczne a kulturowe wyznaczniki tożsamości, [w:] T. Lewowicki, B. Grabowska, A. Różańska (red.), *Socjalizacja i kształtowanie się tożsamości – problemy i sugestie rozwiązań*, Toruń, s. 27-39.
8. Nikitorowicz J., 2008, Dylematy kreowania tożsamości w wymiarze kulturowym, [w:] T. Lewowicki, B. Grabowska, A. Różańska (red.), *Socjalizacja i kształtowanie się tożsamości – problemy i sugestie rozwiązań*, Toruń, s. 15-27.
9. Obracht-Prondzyński C., 2011, Pomorze w poszukiwaniu tożsamości – pytania o model wielokulturowości, [w:] A. Kuik-Kalinowska, D. Kalinowski (red.), *Wielkie Pomorze. Tożsamość i wielokulturowość*, Gdańsk – Słupsk, s. 30-50.
10. Paleczny T., 2012, Rodzaje tożsamości kulturowej w procesach globalizacji, [w:] D. Czakon, M. Boruta, R. Hołda, R. Kantor (red.), *Kim jestem? Kim jesteśmy? Antropologiczne i socjologiczne konteksty współczesnej tożsamości*, Kraków, s. 20-36.
11. Szczepański Śliz, www.regionalneobserwatoriumkultury.pl:2, dostęp: 19. IX. 2012.
12. Szczepański M. S., Ślęzak-Tazbir W., 2009, Region i społeczność lokalna w perspektywie socjologicznej, [w:] A. W. Brzezińska, A. Hulewska, J. Słomska-Nowak (red.), *Edukacja kulturowa. Przestrzeń – kultura – przekaz*, Wrocław, s. 13-33.

В статье раскрываются вопросы вызовов для начальной педагогики, которые есть в современном многокультурном обществе. Ведь настоящее, постоянные изменения, которые происходят во время размышлений над заданиями образования, прежде всего, дошкольного и начального, а также сознание нашего функционирования в обществах, которые являются многокультурной мозаикой, заключают в себе необходимость рефлексии над фундаментальными для образования понятиями, которыми является тождественность, культурная и региональная тождественность, а также этничность. Теоретическим размышлениям над этими понятиями с позиции социологии, антропологии, психологии, культуры и образования, посвящен данный текст.

Ключевые слова: тождественность, культурная тождественность, региональная тождественность, этничность.

The article deals with the question calls for an initial pedagogy that is contemporary multicultural society. For the present, the constant changes that occur during meditation on the tasks of education, primarily preschool and rannoshkilnoyi and mind functioning in our societies are multicultural mosaic contains a need for reflection on the fundamental concepts of education, which is an identity, cultural and regional identity, and ethnicity. Theoretical (elected) to reflect the same concepts from the perspective of sociology, anthropology, psychology, culture and education, dedicated to this text.

Key words: identity, cultural identity, regional identity, ethnicity.